

HUOLETTOMIEN HALLITUS

Äänestäjät avaisivat julkisen talouden rahahanat,
mutta eivät ole valmiita veronkiristykseen

Suomalaisten mielestä taloudessa on nyt jakovaraa ja julkisia menoja voidaan lisätä. Halukkuus satsata esimerkiksi koulutukseen ja sosiaalietuuksiin on kasvanut.

Kansalaisilla ei kuitenkaan ole selkeää kuvaa siitä, miten menonlisäykset rahoitettaisiin. Valmius veronkorotuksiin on liki olematonta. Suomalaiset eivät myöskään painottaisi työllisyyttä harjoitetussa politiikassa yhtä paljon kuin aiemmin.

Eri puolueiden äänestäjäryhmät jakaantuvat hallitusohjelmaa koskevissa toiveissaan kahteen blokkiin, punavihreisiin ja porvareihin. Mielipiteissään lähimmäksi väestön keskiarvoa sijoittuvat keskustan kannattajat sopivat niistä molempiin.

Keskeisin blokkeja toisistaan erottava kysymys koskee taloutta. Jako oikeistoon ja vasemmistoon on siten edelleen relevantti.

- ◆ Yhdenkään yksittäisen verolajin kohdalla enemmistö suomalaisista ei kiristäisi kyseistä veroa. Sitä vastoin useisiin verolajeihin kohdistuu toiveita verokantojen alentamisesta.
- ◆ Suomalaisten mielestä seuraavan hallituksen tärkeimmät tehtävät liittyvät terveydenhuollon ja sosiaaliturvan uudistamiseen.
- ◆ Puolet suomalaisista haluaisi, että uusi hallitus painottaisi politiikassaan edellistä hallitusta enemmän valtion velkaantumisen pysäyttämistä.
- ◆ Ilmastonmuutoksen torjuminen sijoittuu kansalaisten hallitusohjelmatoiveissa vasta kahdeksanneksi tärkeämmäksi asiaksi.

Hallitusneuvotteluja käyvässä Suomessa vallitsevat nyt korkeasuhdanteelle tyypilliset talousasenteet. Julkisesta taloudesta vastuussa oleville ne ovat pahaenteisiä. Talouskasvun arvostus on nousukaudelle tyypilliseen tapaan pudonnut. Ainoastaan 28 prosenttia suomalaisista ajattelee, että Ihmisten hyvinvoinnin jatkuminen voi perustua vain taloudelliseen kasvuun. Toista mieltä on joka toinen suomalainen (Kuvio 1).

Kahdessa vuodessa tapahtunut huomattavan suuri (20 %-yks.) muutos asennoitumisessa talouskasvuun on raju, mutta odotetun suuntaisen. Vilkaissu neljän eri vuosikymmenen ajalle

ulottuvaan aikasarjaan kertoo, että suomalaisten suhtautumisen talouskasvuun on aina ollut varsin penseää.

Talouskasvun ja sen arvostuksen suhde on käänteinen. Mitä pidempään talouskasvu on jatkunut, sitä torjuvammin siihen on alettu suhtautua.

Voimakkaimmillaan talouskasvun hyljeksintä on suhdannekäänteissä: juuri ennen kuin talous on kääntynyt supistuvaksi. Vastaavasti talouskasvun

arvostus on palautunut talouden sakattua ja vahvistunut sitä enemmän, mitä pidempään taantuma on jatkunut.

Suomalaisia ei tällä hetkellä myöskään erityisemmin huoleta julkisen sektorin velkaantuminen. Kolmasosa (33 %) katsoo, että maamme nopeasti kasvanut valtionvelka on pakko saada pikaisesti kuriin riippumatta siitä, millaisia etujen ja hyvinvoinnin leikkauksia siitä seuraa (Kuvio 2). Eri mieltä on näkyvästi suurempi joukko (42 %).

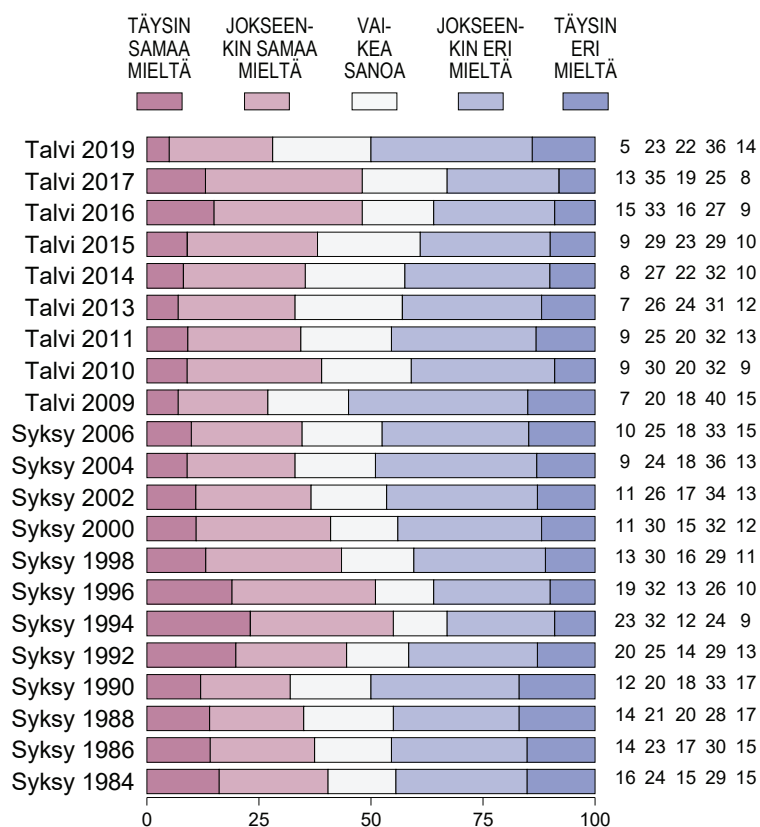
Kansalaisten asennoituminen velkaantumiseen poikkeaa nyt selvästi tilanteesta edellisen hallituskauden alkaessa. Tuolloin lähes joka toinen piti julkisen talouden hätäjarrutusta välttämättömänä. Julkisen talouden tilanne onkin nyt hieman valoisampi kuin vuosina 2015–2016, jolloin alijäämä oli suurempi ja velkaantuminen oli nopeaa.

Talouskasvun ja sen arvostuksen suhde on käänteinen.

Hyvinvointivaltio on suuressa suosiossa

Suomalaiset pitävät hyvinvointivaltiota arvossaan ja sen suosio on laajaa kaikissa väestöryhmissä. Neljä viidestä (81 %) on sitä mieltä, että vaikka hyvän sosiaaliturvan ja muiden julkisten palvelujen ylläpitäminen maksaa paljon, suomalainen

KUVIO 1. ”Ihmisten hyvinvoinnin jatkuminen voi perustua vain taloudelliseen kasvuun” (%)

hyvinvointivaltio on aina hintansa arvoinen. Teesin torjuu vain pieni (7 %) vähemmistö (Kuvio 3).

Vaikka hyvinvointivaltion suosio onkin laskeutunut aavistuksen viime syksystä, se on silti huipputasoa pitkän aikavälin vertailussa. Aikasarla kertoo, että kansalaisten valmius käyttää varoja tulonsiirtoihin ja palveluihin on erityisen korkealla, kun taloudessa menee hyvin. Notkahdukset valmiudessa hyvinvointivaltion rahoittamiseen näyttävät ajoittuvan laman alkamiseen (esimerkiksi vuonna 1992) tai taantumien pitkittymiseen (2014–2015).

Mielipide-eroja ihmisten välillä alkaa syntyä kysyttäessä hyvinvointivaltion palvelutuotannosta. Enemmistö (58 %) lähtee siitä, että olen-

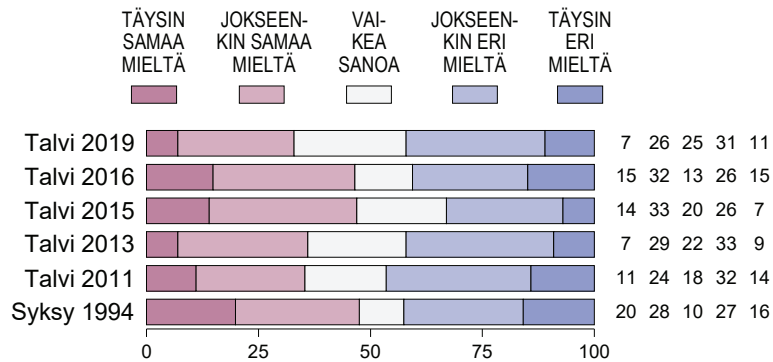
naista julkisissa palveluissa ei ole se, kuka ne tuottaa, vaan se että ne ovat kaikkien saatavilla. Kuitenkin noin kolme kymmenestä (28 %) katsoo, että tuottajalla on väliä (Kuvio 4).

Aiempiin vuosiin verrattuna selvästi suurempi osuus suomalaisista kiinnittäisi huomiota siihen, kuka tuottaa julkiset palvelut.

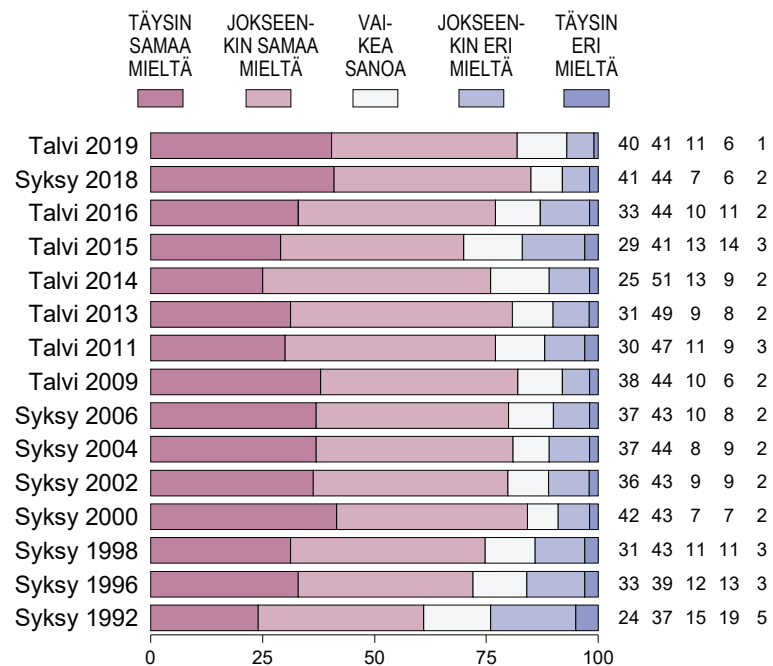
Veronkiristykset torjutaan

Luottamus hyvinvointivaltioon on suurta, mutta kansalaiset eivät suinkaan ole valmiita antamaan avointa valtakirjaa veronkorotuksiin sen rahoittamiseksi.

KUVIO 2. ”Maamme nopeasti kasvanut valtionvelka on pakko saada pikaisesti kuriin riippumatta siitä millaisia etujen ja hyvinvoinnin leikkauksia siitä seuraa” (%)

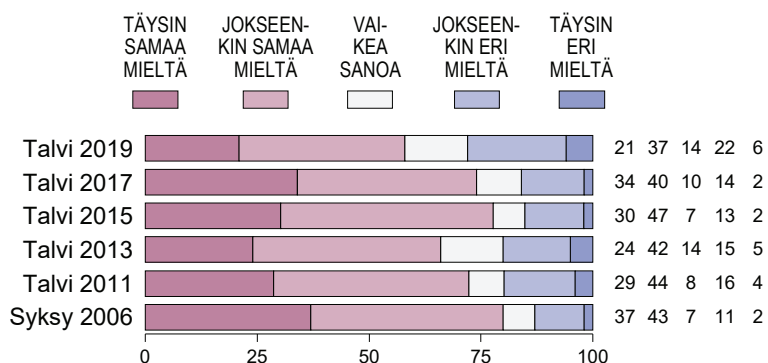
KUVIO 3. ”Vaikka hyvän sosiaaliturvan ja muiden julkisten palvelujen ylläpitäminen maksaa paljon, suomalainen hyvinvointivaltio on aina hintansa arvoinen” (%)

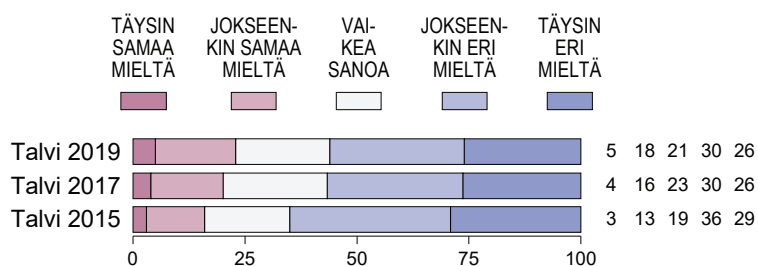
Neljäsosa (23 %) suomalaisista maksaisi henkilökohtaisesti mielellään nykyistä enemmän veroja (Kuvio 5). Väestön enemmistölle (56 %) verojen korotukset olisivat kuitenkin epämieluisia. Suomalaisia ei lukujen valossa voi pitää erityisen iloisina veronmaksajina, joskin vastausten

verojen korotukset olisivat kuitenkin epämieluisia. Suomalaisia ei lukujen valossa voi pitää erityisen iloisina veronmaksajina, joskin vastausten

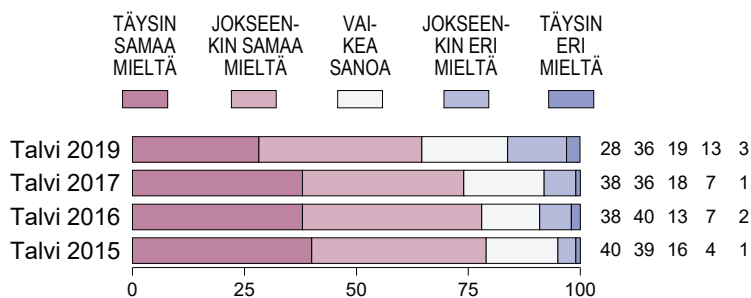
KUVIO 4. "Olennaista julkisissa palveluissa ei ole se, kuka ne tuottaa, vaan se että ne ovat kaikkien saatavilla" (%)

KUVIO 5. "Maksaisin henkilökohtaisesti mielelläni nykyistä enemmän veroja" (%)

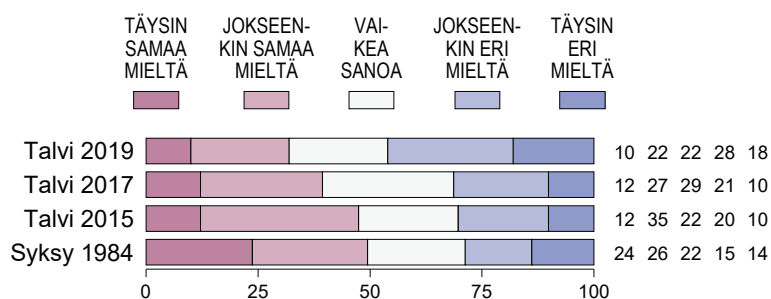

KUVIO 6. "Verotuksen kiristämisen sijaan julkisen talouden toimintaa pitäisi tehostaa" (%)

Kysymysmuoto osittain muuttunut. Ennen vuotta 2019 muotona oli 'Verotuksen jatkuvan kiristämisen sijaan...'

KUVIO 7. "Jos veroja alennettaisiin, olisin valmis luopumaan joistakin valtiolta ja kunnilta saamistani palveluista" (%)

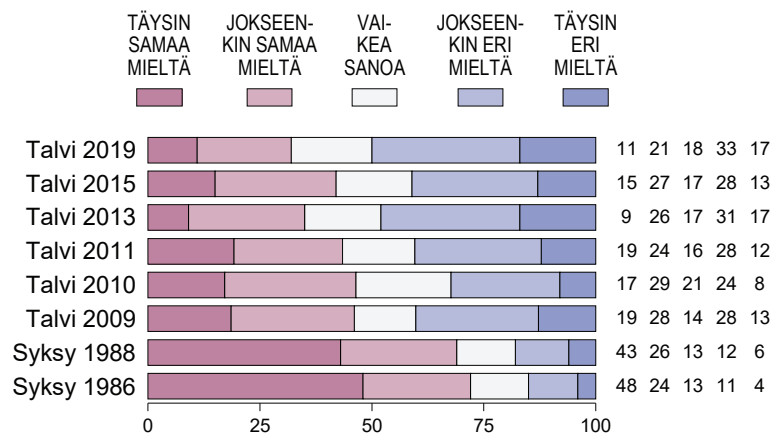
jakauma on nyt vähemmän torjuva kuin neljä vuotta sitten.

Veronkiristysten sijaan selvä enemmistö suomalaisista (64 %) ajattelee että julkisen talouden toimintaa pitäisi tehostaa. Vain kuudennes (16 %) on asiasta toista mieltä (Kuvio 6). Toisaalta vain kolmannes (32 %) suomalaista olisi valmis luopumaan joistakin saamistaan julkisista palveluista ja vaih-

tamaan ne veronkevennyksiin. Selvästi useampi (46 %) torjuu ajatuksen (Kuvio 7). Suomalaisten asennoitumisessa on kuitenkin muutamassa vuodessa tapahtunut muutosta veroja suosivampaan suuntaan.

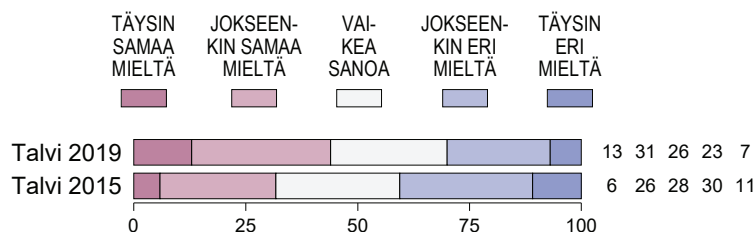
Vaikka veroja ei juuri haluta korottaa, myöskään niiden alentamiseen ei ole suurta valmiutta – vallankin, jos lopputuloksena olisivat leikkauk-

KUVIO 8. "Korkea tulovero vähentää työhalujani" (%)

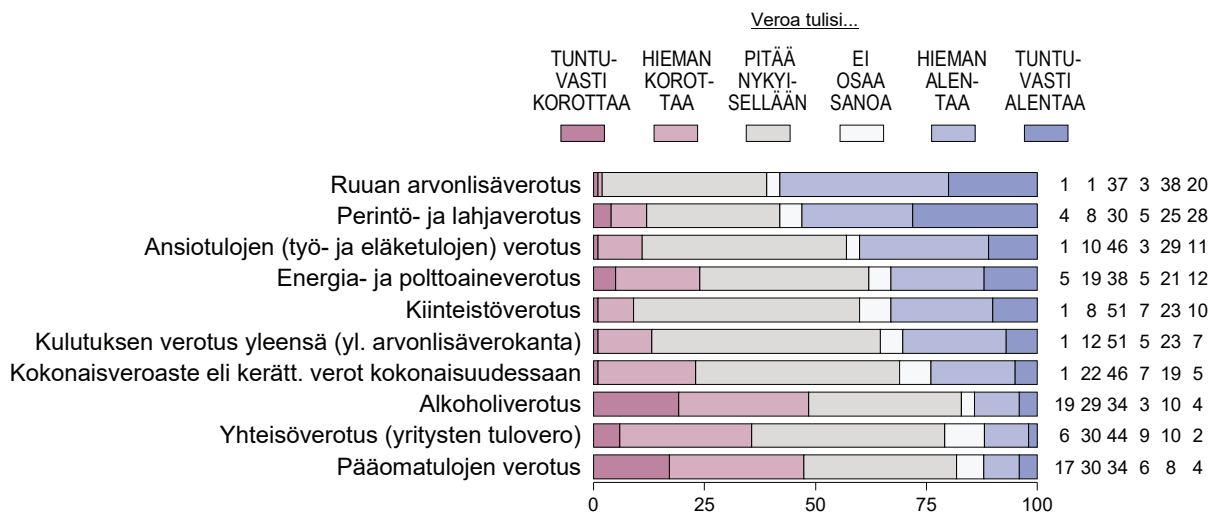

Jakaumat laskettu koko väestöstä, joten mukana ovat myös työelämän ulkopuolella olevat.

KUVIO 9. "Vaikka verotus Suomessa kiristyisikin hieman nykytasoltaan, se ei aiheuttaisi merkittävää haittaa taloudelle ja investoinneille" (%)

KUVIO 10. Muuttaisiko nykyistä verojärjestelmäämme jollakin tavoin eri veromuotojen osalta (%)

set. Vaikka verokarhua ei erityisemmin rakasteta, ei veroja myöskään pidetä erityisen haitallisina taloudelle.

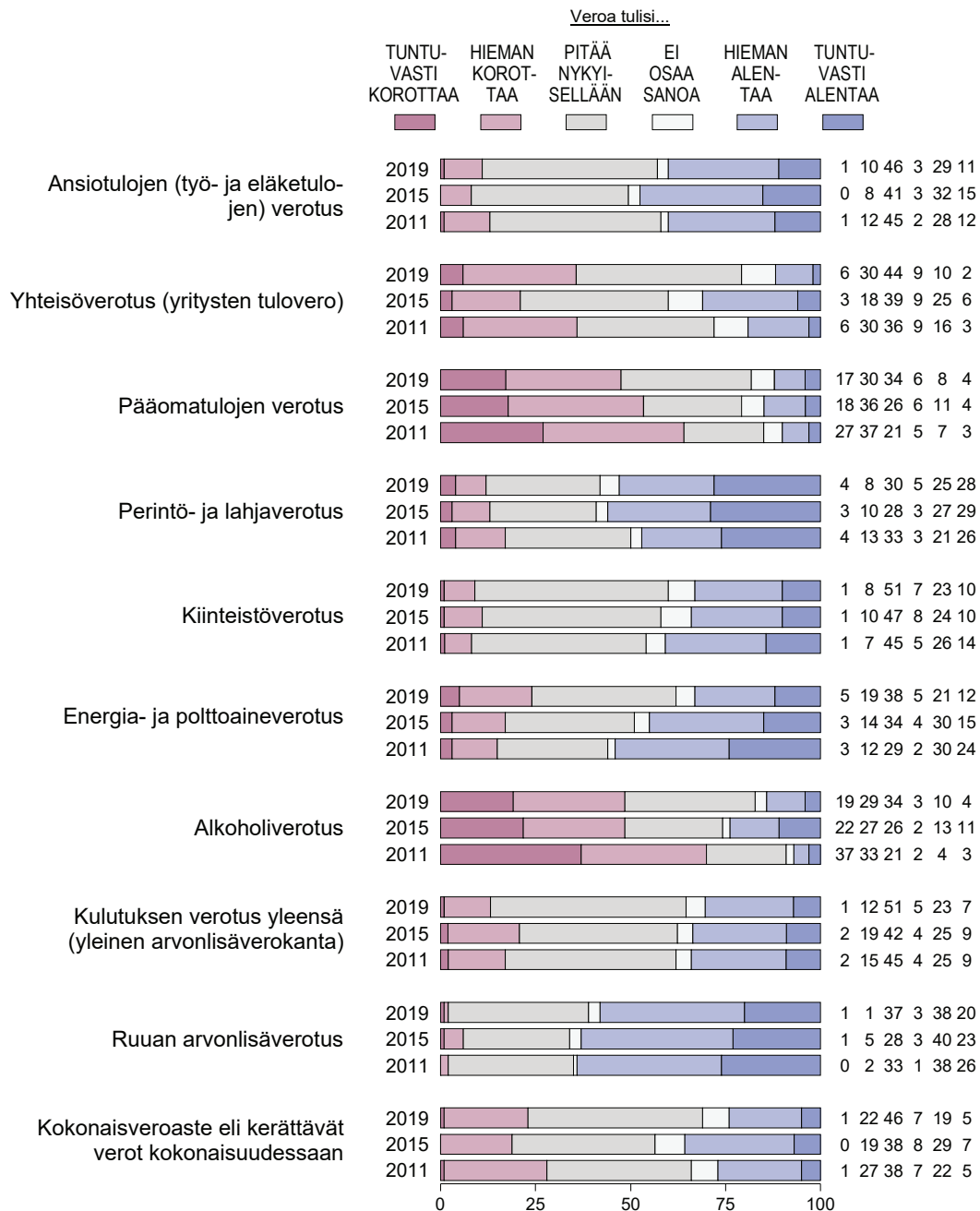
Vain kolmasosa (32 %) ajattelee, että korkea tulovero vähentää heidän työhalujaan. Joka toinen (50 %) torjuu käsityksen (Kuvio 8). Suomalaisista 44 prosenttia arvelee, että vaikka verotus Suomessa kiristyisikin hieman nykytasoltaan, se ei aiheuttaisi merkittävää haittaa taloudelle ja investoinneille. Selvästi pienempi joukko (30 %) on toisella kannalla (Kuvio 9).

Valmiudet veronkorotuksiin vähissä

Hienojakoisempaa tietoa siitä, mitä verotuksen tasolle pitäisi tehdä saatiin kysymällä yhdeksän eri veron kohdalla, pitäisikö verokantoja korottaa, alentaa vai pitää ennallaan. Lisäksi tiedusteltiin, mihin suuntaan kokonaisveroasteen pitäisi antaa kehittyä.

Verojen alentamiselle löytyy laajemmin tukea kuin verojen kiristyksille. (Kuvio 10). Vain alkoholi-, yhteisö- ja pääomatuloveron kohdalla suo-

KUVIO 11. Muuttaisiko nykyistä verojärjestelmäämme jollakin tavoin eri veromuotojen osalta: arviot vuosina 2011, 2015 ja 2019 (%)

malaiset kallistuvat ennemmin verojen kiristysten kuin verojen alentamisen kannalle. Näidenkään verolajien kohdalla enemmistö ei tue verojen korotuksia.

Koska sama kysymyssarja on esitetty myös vuosina 2011 ja 2015, voidaan vertailla, missä määrin suomalaisten verokannat ovat muuttuneet (Kuvio 11). Vertailu kertoo, että kannat ovat pysyneet 2010-luvulla pitkälti muuttumattomina.

Näkyvimmat muutokset koskevat yhtäältä alkoholiveroa ja pääomatuloverotusta. Kummankin kohdalla valmiudet korotuksiin ovat pienentyneet – mahdollisesti siksi, että kyseisiä veroja on jo korotettu sekä vuosina 2012 ja 2014. Alkoholiveron osalta viimeisimmät korotukset astuivat voimaan viime vuonna.

Toiveiden hallitusohjelma

Miltä tulevan hallituksen ohjelma näyttäisi, jos kansa saisi suoraan päättää sen sisällöstä? Tätä selvitettiin kysymällä suomalaisten näkemyksiä 24 asiaan tai asiakokonaisuuteen. Kansalaisilta kysyt-

tiin, pitäisikö näiden aiheiden painottua enemmän vai vähemmän verrattuna Suomessa viime vuosina harjoitettuun politiikkaan (Kuvio 12).

Koska vastaava kysymyssarja on esitetty jokaisen 2000-luvulla käydyin eduskuntavaalin alla, nyt saatuja tuloksia voi myös vertailla aiempiin (Kuviot 13a ja 13b). Näin selviää myös, miltä osin kansalaisten asialista on ennallaan ja miltä osin kansalaisten mieli on muuttunut.

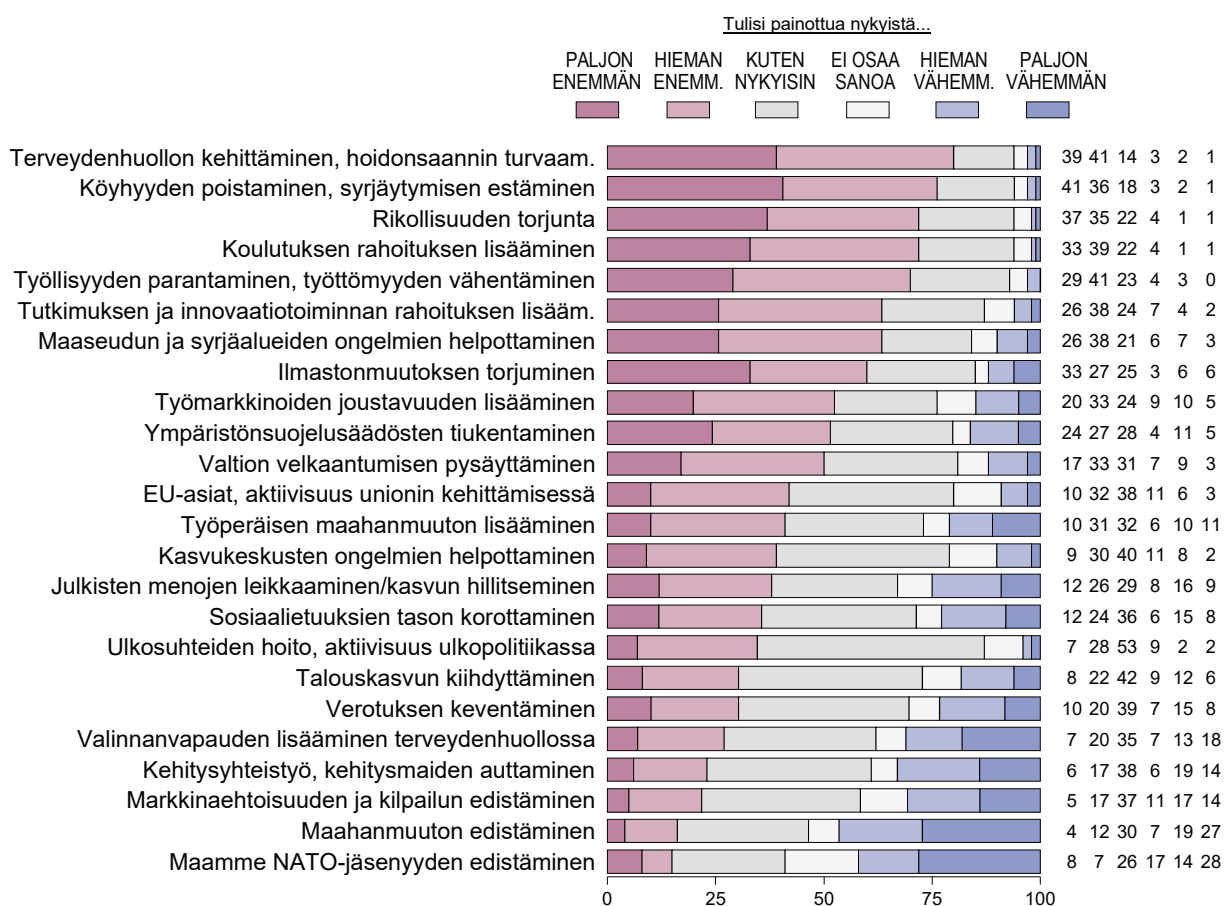
Perinteiseen tapaan suomalaisten toiveista uudelle hallitukselle on vaatelias. Toimia vaaditaan pikemmin enemmän kuin vähemmän.

Muutama asia kuitenkin kertoo siitä, että kansalaisten mielestä taloudessa on nyt jakovaraa ja tulossa on nousukauden hallitus. Kahtena edellisenä eduskuntavaalivuonna listan kärjessä on selvästi ollut työllisyyden parantaminen. Nyt asia on pudonnut listalla ja sen edelle on kiilannut useampikin asia, joiden toteuttaminen tietää julkisten menojen kasvattamista.

Listan kärjessä erottuu viisi kaikkein tärkeimmäksi koettua aihetta, joille vähintään kaksi kol-

Kansalaisten mielestä taloudessa on nyt jakovaraa.

KUVIO 12. Miten eri asioiden tulisi painottua tulevan hallituksen toiminnassa verrattuna maassamme viime vuosina harjoitettuun politiikkaan (%)

mesta antaisi aiempaa enemmän painoarvoa hallitusohjelmassa. Ne edustavat hyvinvointivaltion kovaa ydintä ja ovat järjestyksessä: terveydenhuolto, sosiaaliturva, turvallisuus, koulutus ja työllisyys.

Kiinnostava on myös asialistan kärjen sisäisen järjestyksen muutos. Työllisyyden parantaminen on 2010-luvulla ollut suomalaisten mielestä hallituksen ykköstehtävä, mutta nyt se löytyy listan viidenneltä sijalta (70 % painottaisi sitä lisää). Hyvinvointivaltion tarpeet ajavat sen ohi.

Listan tyveen painottuvat kansainvälisiin kysymyksiin ja talouden vapauteen liittyvät kysymykset. Kehitysyhteistyö, maahanmuutto ja Nato-jäsenyys ovat pitäneet paikkansa listan pohjalla vaaleista toiseen. Niiden lisäksi suomalaiset painottaisivat aiempaa vähemmän myös esimerkiksi markkinaehtoisuuden ja kilpailun edistämistä ja valinnanvapauden lisäämistä terveydenhuollossa.

Viimeksi mainitun suosio on pudonnut selvästi aiempaan nähden. Vielä neljä vuotta sitten joka toinen toivoi valinnanvapauden lisäämistä terveydenhuollossa. Nyt osuus on paljon pienempi (27%) ja hieman suurempi joukko (31%) panisi valinnanvapaudelle aiempaa vähemmän painoa.

Menopaineet ovat kovat

Samalla, kun terveydenhuollon valinnanvapaus on menettänyt suomalaisten mielissä suosiotaan, terveydenhuollon kehittäminen kokonaisuudessaan nousee listalla kärkeen: 80 prosenttia toivoisi lisäpanostuksia terveydenhuollon kehittämiseen ja hoidonsaannin turvaamiseen. EVAn kyselyissä 2000-luvun mittaan kansalaiset ovat toistuvasti toivoneet kohennusta asiaan.¹

Listalla toiselle sijalle sijoittuu köyhyyden poistaminen ja syrjäytymisen estäminen, joita 77 prosenttia painottaisi hallituksen ohjelmassa aiempaa enemmän. Siitä huolimatta kansalaiset eivät näe tulonsiirtoja automaattisena ratkaisuna köyhyyden ja syrjäytymisen estämiseen. Nimittäin vain reilu kolmannes (36 %) painottaisi

sosiaalietuuksien tason korottamista ja noin neljännes (23 %) painottaisi sosiaalietuuksien tasoa nykyistä vähemmän.

Muita toimia syrjäytymistä ja köyhyyttä vastaan voisivat olla esimerkiksi listalla sijalla neljänneksi sijoittuva koulutuksen rahoituksen lisääminen (72

% painottaisi lisää) sekä viidenneltä sijalta löytyvä työllisyyden parantaminen.

Listan kärjestä löytyvistä aiheista vain lähinnä työllisyyden parantaminen on julkisen talouden tuloja lisäävä asia. Muutoin suomalaiset vaikuttavat painottavan enemmän asioita, jotka tarkoittavat menojen lisääntymistä.

Epärealistinen talouskuva

Julkisen talouden hoitoa koskevat toiveet eivät kuitenkaan käy yksiin menojen lisästoiveiden kanssa. Joka toinen (50 %) haluaisi panna aiempaa enemmän painoa valtion velkaantumisen pysäyttämiseksi.

Samalla myös julkisten menojen kasvun pitäisi pysyä kurissa eikä suuriin muutoksiin verotuksessa ole järin suuria haluja. Neljä kymmenestä (38 %) kohdistaisi lisää paukkuja julkisten menojen leikkaamiseen tai niiden kasvun hillitsemiseen ja vain neljännes (25 %) painottaisi asiaa vähemmän. 30 prosenttia panostaisi verotuksen keventämiseen hieman pienemmän joukon (23 %) ollessa toisella kannalla.

Monet menoja aiheuttavat asiat pitäisi siis toteuttaa samalla kun tukea veronkorotuksille ei juurikaan ole, velkaantuminen pitäisi pysäyttää ja julkiset menot tulisi pitää kurissa.

Kokonaisuus näyttäisi paremmalta, jos talouskasvua tukevalla toimilla olisi listalla vahva asema. Näin ei kuitenkaan ole, jos kohta työmarkkinoiden osalta onkin nähtävissä pieni valonpilkahdus.

Työllisyyden vahvistamisen lisäksi enemmistö panisi lisäpainoa työmarkkinoiden joustavuuden lisäämiselle (53 %). Myös työperäistä maahanmuuttoa oltaisiin valmiita lisäämään: 41 prosenttia painottaisi sitä enemmän, viidesosa (21 %) vähemmän. Suhtautuminen työperäiseen maahanmuuttoon on täysin erilaista – selvästi myönteisempää – kuin maahanmuuttoon yleensä.²

Muilta osin talouskokonaisuus jää vaisuksi. Esimerkiksi kasvulle tärkeään kasvukeskusten ongelmien helpottamiseen satsaisi lisää vain neljä kymmenestä (39 %). Samaten kasvua tukevaan kilpailun edistämisen panostaisi vain viidesosa (22 %) selvästi useamman (31 %) ollessa valmis vähentämään panostusta siihen.

Vain 30 prosenttia painottaisi kasvun edistämistä aiempaa enemmän ja viidesosa (18 %) painottaisi sitä aiempaa vähemmän.

Suomalaiset painottavat menoja lisääviä asioita.

Talouskasvua tukevalla toimilla ei ole vahvaa asemaa.

Ilmasto ei nouse kärkiaiheeksi

Tutkimustiedon valossa ilmaston lämpenemisen pysäyttäminen on jättimäinen politiikan aihe, kohdalonkysymys, johon verrattuna tavalliset sisäpolitiikan asiat näyttävät lähinnä Titanicin kansituolien siirtelyltä.

Kansalaisten hallitusohjelmassa ilmastonmuutos ei kuitenkaan saa erityiskohtelua vaan se asetuu kysymykseksi muiden joukkoon. Selvä enemmistö (60 %) lisäisi panostusta ilmastopolitiikkaan, mutta sen edelle kiilaa kokonaiset seitsemän muuta aihetta. Ilmasto on suomalaisille tärkeä, mutta ei aivan kärkiaiheiden joukkoon yltävä teema.

Ympäristönsuojelusäädösten tiukentaminen asettuu prioriteettina samalle tasolle työmarkkinoiden joustavuuden lisäämisen kanssa: joka toisella (51 %) olisi valmiutta painottaa ympäristönsuojelusäädösten tiukentamista nykyistä enemmän.

Asialista on vakaa vuodesta toiseen

Koska pääpiirteissään sama kysymyssarja on kysytty jokaisten eduskuntavaalien alla 2000-luvulla, nähdään myös, miten kansalaisten hallitusohjelmatoiveet ovat muuttuneet 2000-luvun mittaan (Kuviot 13a ja 13b).

Muutoksia tulkitessa on hyvä pitää mielessä, että vaikka asiat, joista kansalaisten mielipiteitä tiedustellaan ovat sinänsä samat mittauksesta toiseen, niitä kysytään aina uudessa kontekstissa. Mielipiteiden muutoksiin vaikuttavat kulloinkin harjoitettu politiikka sekä se, miten Suomi ja suomalainen yhteiskunta ovat muuttuneet. Vertailu kertoo, että monen asian kohdalla muutokset vuodesta toiseen ovat vähäiset. Suomalaisen politiikan asialistan perusta on hämmästyttävän vakaa vuodesta toiseen.

Kuvaajissa näkyy toisaalta myös suuria muutoksia, joita selittää pitkälti Suomelta ja suomalaisilta lähes koko 2010-luvun pilannut pitkä taantumakausi.

Kriisipolitiikan on nyt ohi

Vuoden 2008 finanssikriisistä alkanut ja eri syistä peräti seitsemän vuotta jatkunut huonon talouskehityksen kausi jätti selkeät jälkensä sekä vuosien 2011 että 2015 asennekuvaajiin. Nyt on palattu ”normaaliin” aikaan ja kireälle vedettyä vyötä voi-

daan höllentää. Sekä Jyrki Kataisen (kok.) että Juha Sipilän (kesk.) hallitusten aloittaessa yli 90 prosenttia toivoi lisäsatsauksia työllisyyteen, nyt noista lukemista on tultu alas yli 20 prosenttiyksikköä.

Vielä dramaattisempi muutos näkyy valtionvelan hallinnan kohdalla. Kun Kataisen ja Sipilän hallitusten aloittaessa 80 prosenttia esitti lisätoimia velkaantumisen pysäyttämiseksi, nyt osuus on pudonnut peräti 30 prosenttiyksikköä. Yhtä suuri muutos koskee toiveita talouskasvun kiihdyttämisestä. Vuoden 2015 lukemista (62 % vaati lisää) on tultu alas yli 30 prosenttiyksikköä.

Pienemmät mutta samansuuntaiset liikkeet havaitaan muidenkin talouskasvua tukevien politiikkakokonaisuuksien, kuten työmarkkinajousten lisäämisen, kilpailun edistämisen ja verotuksen keventämisen kohdalla. Kansalaisten mielestä talouskasvu on nyt käynnissä, eikä sitä kiihdyttäviä toimenpiteitä tarvitse painottaa lisää.

Sitä vastoin nyt halutaan painottaa aiempaa voimakkaammin asioita, joista on jouduttu huonoina vuosina pihtaamaan ja jopa luopumaan.

Hallitustarjokkaiden erot ovat pienet

Eduskuntavaaleissa suurimmaksi puolueeksi selvinneen SDP:n puheenjohtaja Antti Rinne kutsui hallitusneuvotteluihin Säätytalolle oman puolueensa lisäksi keskustan, vihreät, vasemmistoliiton ja RKP:n

Tarkasteltaessa näiden puolueiden kannattajien näkemyksiä hallitusohjelman kannalta tärkeisiin kysymyksiin, erot eivät vaikuta erityisen dramaattisilta. Kun tarkastellaan näiden puolueiden kannattajien viiden tärkeimmän asian listoja (Taulukko 1), selviää, että SDP:n ja vasemmistoliiton kannattajien listalla on neljä samaa asiaa. SDP:n ja vihreiden, SDP:n ja keskustan sekä SDP:n ja RKP:n TOP 5 -listoilla on kolme samaa asiaa.

Sote- (terveydenhuollon kehittäminen, hoidonsaannin turvaaminen) ja sotu-uudistukset (köyhyyden poistaminen, syrjäytymisen estäminen) löytyvät kaikilta näiltä kärkilistoilta.

Suurimpia jännitteitä näyttäisivät aiheuttavan vihreiden kannattajien listalla oleva ympäristönsuojelusäädösten tiukentaminen, joka maistuu keskustan äänestäjille huonosti. RKP:n listalla oleva työmarkkinoiden joustojen lisääminen taas ei kelpaa vasemmistopuolueiden äänestäjille.

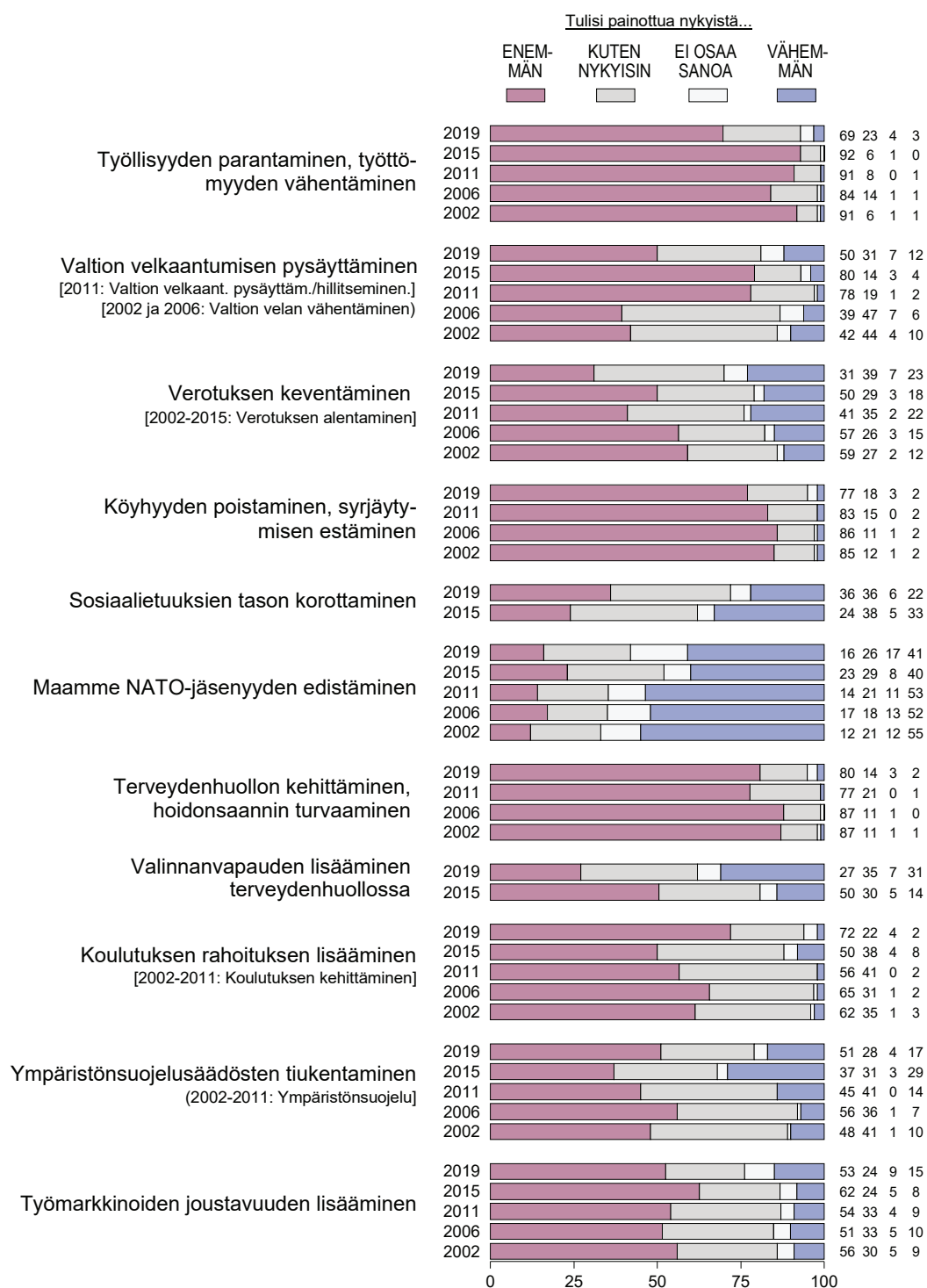
Julkisen velan hallinnan kohdalla näkyy dramaattinen muutos.

Paljon julkisuudessa esillä ollut keskustan sekä punavihreän blokin välinen näkemusero vastuullisesta julkisen talouden pidosta ei äänestäjien mielipiteiden valossa näytä erityisen dramaattiselta. Se näyttyy lähinnä siten, että SDP:n, vihreiden ja vasemmistoliiton äänestäjät ovat huomattavan huolettomia julkisten menojen kasvun, verotuksen kehityksen ja velkaantumisen suhteen. Keskustan

ja RKP:n äänestäjät eivät kuitenkaan asennoidu mitenkään kamreerimaisesti julkisen talouden hoitoon, vaan heidän kantansa ovat lähellä väestön keskimääräistä asennoitumista.

Sitä vastoin kaikkien nyt oppositioon³ jäämässä olevien puolueiden – kokoomuksen, perussuomalaisten sekä kristillisdemokraattien – äänestäjien asennoituminen julkisten menojen kasvuun, vero-

KUVIO 13a. Miten eri asioiden tulisi painottua tulevan hallituksen toiminnassa: arviot vuosina 2002–2019 (luokkia yhdistetty, %)

tuksen kehitykseen ja velkaantumiseen on keskus-
taa nuivempi. Omille luvuilleen nousevat kokoo-
muksen kannattajat, joilla velkaantumisen pysäyt-
täminen nousee kärkiaiheiden joukkoon ja julki-
sen talouden tarkka hoito on muutenkin lähellä
sydäntä (ks. Taulukko 2).

Keskustalla on yhteistä kaikkien kanssa

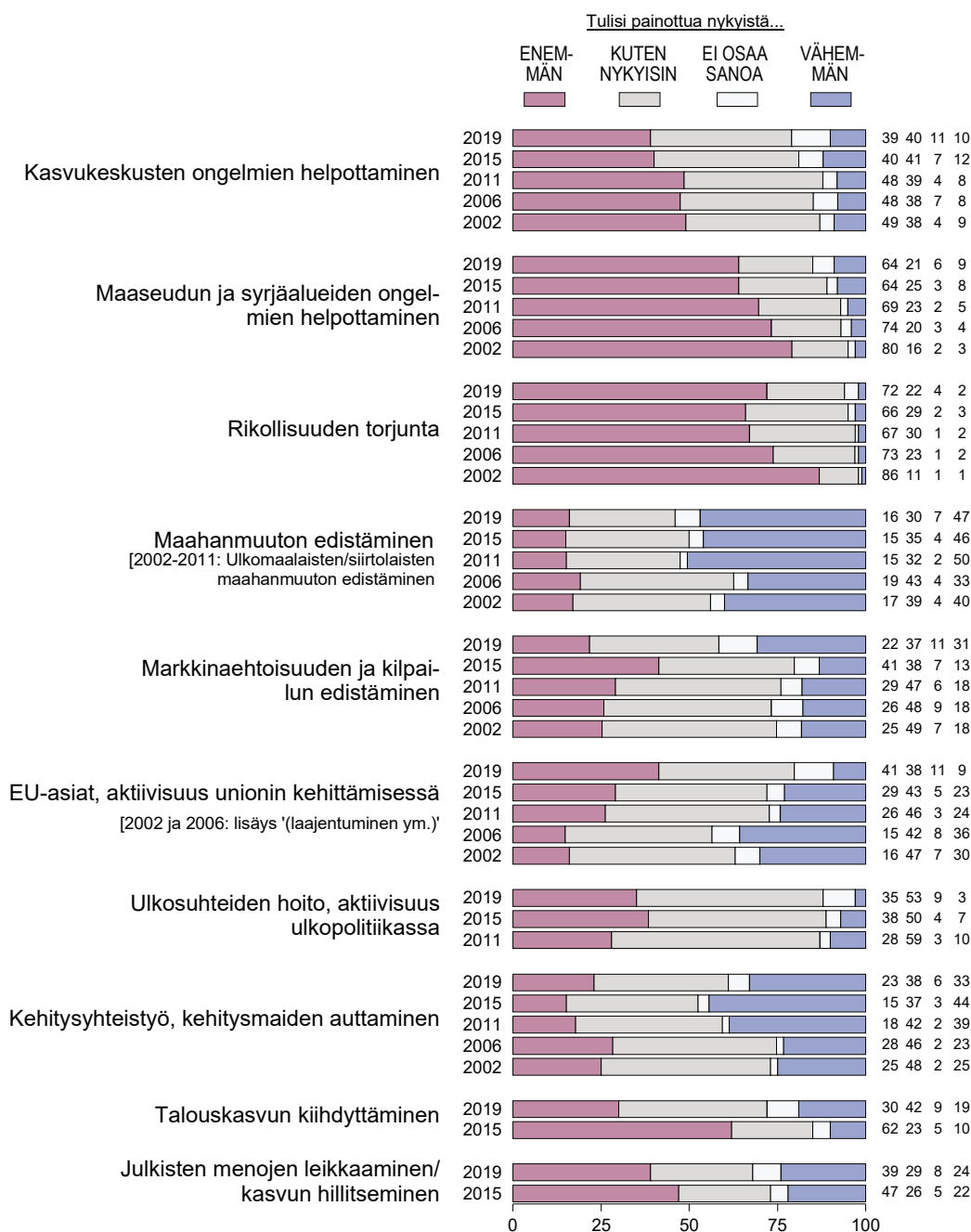
Näillä näkymin oppositioon ovat jäämässä perus-
suomalaiset, kokoomus ja kristillisdemokraatit.

Näiden puolueiden välisissä TOP 5 -listoissa on
paljon yhtäläisyyksiä, mutta yhteistä löytyy myös
keskustan listan kanssa.

Kokoomuksen äänestäjien kärkiaiheet ovat vah-
vasti talouspainotteisia.

Listan kärjen osalta keskustaa äänestävät ovat
SDP:n kannattajia lähempänä kokoomuksen
äänestäjiä. Jos käynnissä olevat hallitusneuvottelut
kariutuvat, keskusta ja kokoomus ovat luontevam-
mat kumppanit kuin SDP ja kokoomus. Tätä käsi-
tystä tukee myös se, että porvarihallitus on myös
hallitus pohjana sekä keskustan että kokoomuksen

KUVIO 13b. Miten eri asioiden tulisi painottua tulevan hallituksen toiminnassa: arviot vuosina 2002–2019 (luokkia yhdistetty, %)

kannattajien parissa koalitivaihtoehtoja (sinipuna tai punamulta) suosittuimpi.⁴

Kiinnostavaa on myös se, että perussuomalaisen kannattajien ja kristillisdemokraattien äänestäjien TOP 5 -listojen sisältö on identtinen paitsi keskenään, myös keskustan äänestäjien listan kanssa. Asioiden järjestys vaihtelee, mutta jokainen näistä puolueista pureutuisi soteen, soutuun, rikollisuuteen, työllisyyteen sekä syrjäseutujen ongelmiin.

Huomion kohdistuminen eri puolueiden väliin erimielisyyksiin yksittäisissä asiakysymyksissä on ehkä peittänyt alleen sen, että ainakin suurimpien asioiden tärkeysjärjestyksestä vallitsee niiden kannattajien välillä yksimielisyys. Pohjaa yhteiselle hallitukselle olisi olemassa siis myös porvaripuolella – ainakin äänestäjien kannoissa.

TAULUKKO 1. Hallitusneuvotteluja toukokuussa 2019 käyvien puolueiden kannattajille tärkeimmät asiat

Viisi SDP:n kannattajille tärkeintä aihetta

1. Köyhyyden poistaminen, syrjäytymisen estäminen
2. Terveystuollon kehittämisen, hoidonsaannin turvaaminen
3. Koulutuksen rahoituksen lisääminen
4. Tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan rahoituksen lisääminen
5. Rikollisuuden torjunta

Viisi Keskustan kannattajille tärkeintä aihetta

1. Maaseudun ja syrjäalueiden ongelmien helpottaminen
2. Rikollisuuden torjunta
3. Terveystuollon kehittämisen, hoidonsaannin turvaaminen
4. Köyhyyden poistaminen, syrjäytymisen estäminen
5. Työllisyyden parantaminen, työttömyyden vähentäminen

Viisi Vihreiden kannattajille tärkeintä aihetta

1. Ilmastonmuutoksen torjuminen
2. Ympäristönsuojelusäädösten tiukentaminen
3. Koulutuksen rahoituksen lisääminen
4. Köyhyyden poistaminen, syrjäytymisen estäminen
5. Terveystuollon kehittämisen, hoidonsaannin turvaaminen

Viisi Vasemmistoliiton kannattajille tärkeintä aihetta

1. Köyhyyden poistaminen, syrjäytymisen estäminen
2. Terveystuollon kehittämisen, hoidonsaannin turvaaminen
3. Koulutuksen rahoituksen lisääminen
4. Ilmastonmuutoksen torjuminen
5. Tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan rahoituksen lisääminen

Viisi RKP:n kannattajille tärkeintä aihetta

1. Koulutuksen rahoituksen lisääminen
2. Tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan rahoituksen lisääminen
3. Köyhyyden poistaminen, syrjäytymisen estäminen
4. Työperäisen maahanmuuton lisääminen
5. Työmarkkinoiden joustavuuden lisääminen

Kynnyskysymyksiä silti piisaa

Hallituksen muodostamisen peruskuvio näyttää tulosten valossa selkeältä. Äänestäjien tärkeimmistä asiakysymyksistä ilmaisemien kantojen perusteella meillä voitaisiin muodostaa punavihreä hallitus, johon lisäksi keskusta osallistuisi. Vaihtoehtoisesti voitaisiin muodostaa porvarihallitus, johon tarvittaisiin mukaan myös perussuomalaiset.

Kunakin puolueen äänestäjille tärkeimpien asiakysymysten lisäksi on kuitenkin myös syytä katsoa, mitkä ovat eri puolueiden äänestäjiä eniten jakavia asioita. Näin on erityisesti siksi, että eduskuntavaalien yhteydessä käydyssä keskustelussa oli havaittavissa identiteettipolitiikan piirteitä: mielipiteenmuodostusta saattoi ohjata voimakas kanta jonkin asian puolesta tai sitä vastaan.

Hallitusneuvotteluihin tämä on heijastunut siten, että niiden yhteydessä on puhuttu kynnyskysymyksistä, jotka saattavat ratkaista tietyn puolueen mahdollisuudet osallistua hallitukseen.

Osviittaa puolueiden kannattajien tärkeinä pitämistä profiilikysymyksistä antaa Kuvio 14. Se kertoo minkä politiikkatavoitteiden kohdalla kunkin

puolueen kannattajien mielipiteet poikkeavat eniten koko väestön keskiarvosta. Kuviota tulkitessa on hyvä muistaa, että tulokset kuvaavat nimenomaan asenne-eroja väestön keskimääräiseen kantaaan – ne eivät siis sinänsä kerro siitä, kuinka absoluuttisen tärkeä tietty politiikkatavoite puolueen kannattajille on.

Keskustan äänestäjien poikkeamaprofiilin kapeus kertoo, miksi se on surkeasta vaalituloksestaan huolimatta haluttu hallituskumppani; sen suurimmatkin poikkeamat väestön keskimääräisestä kannasta ovat melko vähäiset. Vahvin yksittäinen eroavaisuus koskee maaseudun ja syrjäseutujen ongelmien helpottamista. Keskustan profiilissa painottuvat myös varovasti keskimääräistä myönteisempi asenne kilpailua kohtaan ja vastavasti hieman keskimääräistä skeptisempi suhtautuminen ympäristökysymyksiin.

Kokoomuksen kannattajien omaleimaisimmat kannat ovat melko voimakas tuki Nato-jäsenyydelle, markkinataloudelle sekä tiukalle julkisen talouden hoidolle. Selvästi keskimääräisestä kielteisemmin kokoomuksen kannattajat suhtautuvat tulonsiirtoihin sekä keskustan äänestäjien tavoin ympäristönsuojelusäädösten tiukentamiseen.

TAULUKKO 2. Opposition toukokuussa 2019 jäämässä olevien puolueiden kannattajille tärkeimmät asiat

Viisi Kokoomuksen kannattajille tärkeintä aihetta

1. Työmarkkinoiden joustavuuden lisääminen
2. Työllisyyden parantaminen, työttömyyden vähentäminen
3. Rikollisuuden torjunta
4. Valtion velkaantumisen pysäyttäminen
5. Tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan rahoituksen lisääminen

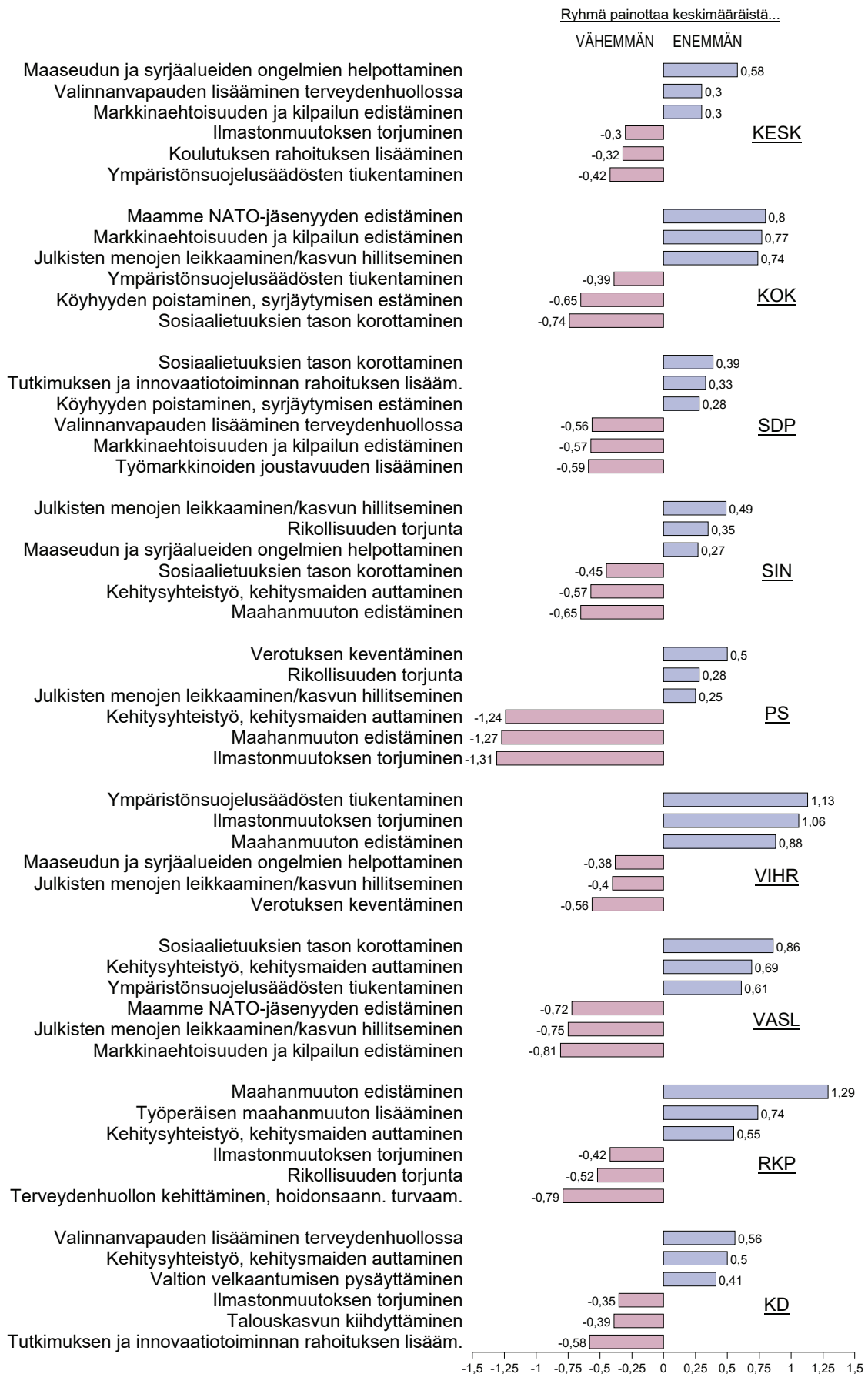
Viisi Perussuomalaisten kannattajille tärkeintä aihetta

1. Rikollisuuden torjunta
2. Terveysturvallisuuden kehittäminen, hoidonsaannin turvaaminen
3. Köyhyyden poistaminen, syrjäytymisen estäminen
4. Työllisyyden parantaminen, työttömyyden vähentäminen
5. Maaseudun ja syrjäalueiden ongelmien helpottaminen

Viisi Kristillisdemokraattien kannattajille tärkeintä aihetta

1. Köyhyyden poistaminen, syrjäytymisen estäminen
2. Maaseudun ja syrjäalueiden ongelmien helpottaminen
3. Rikollisuuden torjunta
4. Terveysturvallisuuden kehittäminen, hoidonsaannin turvaaminen
5. Työllisyyden parantaminen, työttömyyden vähentäminen

KUVIO 14. Miten eri asioiden tulisi painottua tulevan hallituksen toiminnassa: puolueiden kannattajakuntien odotusten erot (3 merkittävintä positiivista ja negatiivista poikkeamaa koko väestön keskiarvosta)

SDP:n kannattajat painottavat keskimääräistä enemmän tulonsiirtoja. Myös tutkimusrahoituksen lisäämiseen sosiaalidemokraattien äänestäjät suhtautuvat keskivertoa myönteisemmin. Epäilevimmin SDP:n kannattajat suhtautuvat markkinoihin oli kyse sitten kilpailusta, valinnanvapaudesta tai työmarkkinajoustoista.

Perussuomalaisten poikkeamaprofiili on voimakkaasti toispuolinen. Hieman keskimääräistä enemmän tukea puolueen kannattajilta tulee veronkevennyksille, julkisten menojen hillinnälle sekä rikollisuuden torjunnalle. Paljon keskimääräistä skeptisemmin perussuomalaisten äänestäjät suhtautuvat kehitysyhteistyöhön, maahanmuuttoon sekä ilmastonmuutoksen torjuntaan.

Vihreitä äänestävien profiili on kuin peilikuva perussuomalaisten vastaavasta. Suhtautuminen ilmasto- ja ympäristökysymyksiin sekä maahanmuuttoon on paljon keskivertoa myönteisempää. Keskimääräistä torjuvammin suhtaudutaan taas veronkevennyksiin, julkisen talouden leikkauksiin sekä maaseudun murheisiin.

Vasemmistoliiton kannattajien kohdalla piirtyy peilikuva kokoomuksen kannattajiin. Selvästi keskivertoa myönteisemmin suhtaudutaan tulonsiirtojen korottamiseen, kehitysyhteistyöhön ja ympäristösääntelyyn. Eniten poikkeamaa suhteessa torjuvaan suuntaan on Nato-jäsenyyteen, julkisen talouden leikkauksiin sekä markkinatalouteen.

RKP:n äänestäjien profiilissa korostuu erittäin voimakas maahanmuuttomyönteisyys sekä keskimääräistä myönteisempi suhtautuminen kehitysapuun. Keskivertoa vähemmän RKP:n kannattajat painottaisivat sotea sekä rikollisuuden ja ilmatonmuutoksen torjuntaa.

Kristillisdemokraattien poikkeamaprofiili jää keskustaa ja SDP:tä äänestävien tavoin vaisuhokoksi. Suurimmat poikkeamat myönteisempään suhtautumiseen koskevat valinnanvapautta terveydenhuollossa, kehitysyhteistyötä sekä valtion velkaantumisen pysäyttämistä. Keskimääräistä torjuvammin kristillisdemokraatteja äänestävät suhtautuvat tutkimusrahoituksen lisäämiseen, talouskasvuun sekä ilmastotoimiin.

KUVIO 15. Miten eri asioiden tulisi painottua tulevan hallituksen toiminnassa: hallitusneuvottelut aloittaneet puolueet vs. oppositioon jäämässä olevat puolueet* (asteikkokeskiarvojen erotukset)

Eri puolueiden kannattajien väliset voimakkaat vastakkainasettelut yksittäisissä teemoissa tekivät perussuomalaisten ja vihreiden, mutta myös kokoomuksen ja vasemmistoliiton yhteistyöstä hallituksessa vaikeaa. Perussuomalaisten äänestäjät ovat törmäyskurssilla myös RKP:n maahan-

**Hallituspuolueiden
kannattajat
odottavat
tulonsiirtoja.**

muuttomyönteisten kannattajien kanssa. Vihreiden äänestäjien voimakas profiialue on ympäristöky-symyksissä.

Kokoomuksen ja vasemmistopuolueiden kannattajien yhteispe-
liä vaikeuttaa erilainen suhtautu-
minen markkinatalouteen. Kaik-

kien kokoomuksen kanssa hallitukseen lähtevien puolueiden pitäisi lisäksi varautua tiukkaan linjaan julkisessa taloudessa, jos äänestäjiltä kysytään.

Kun nyt hallitusneuvottelut aloittaneiden puolueiden äänestäjien ja toisaalta oppositioon jäämässä olevien puolueiden kannattajien painotuksia eri aiheissa vertaillaan toisiinsa, nähdään mitä asioita tuleva hallitus painottaisi oppositiota enemmän ja toisinpäin (Kuvio 15). Luvassa on hallitus, jonka kannattajat odottavat maahanmuutto- ja ilmastoystävällistä sekä julkisia tulonsiirtoja sekä palveluita kasvattavaa politiikkaa.

Oppositio puolestaan profiloituu vaatimalla tarkkaa julkisen talouden hoitoa sekä markkina-vetoisia rakenteellisia uudistuksia niin yksityiselle kuin julkisellekin sektorille sekä työmarkkinoille.

VIITTEET

- 1 Ks. esim Repo (2014).
- 2 Lisää suomalaisten suhtautumisesta maahanmuuttoon, ks. Haavisto (2019).
- 3 Opposition jää lisäksi Liike nyt -ryhmä ja sen kansanedustaja Harry Harkimo.
- 4 Ks. Metelinen (2019).

LÄHTEET

- Apunen, M. (2015). "Muista hoitaa: Työ, kilpailu, velat!", julkaisussa Apunen, M., Haavisto, I., Sipilä, J. & Toivonen, S. (2015). Ken on maassa jämäkin, EVAn Arvo- ja asennetutkimus 2015, Taloustieto Oy, Helsinki.
- Haavisto, I. (2019). Härmä sulaa, EVA Analyysi No 68, Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA.
- Haavisto, I. & Kiljunen, P. (2011). Maailman paras maa, EVAn kansallinen arvo- ja asennetutkimus 2011, Taloustieto Oy, Helsinki.
- Haavisto, I., Kiljunen, P. & Nyberg, M. (2007). Satavuotias kuntotestissä, EVAn kansallinen arvo- ja asennetutkimus 2007, Taloustieto Oy, Helsinki.
- Metelinen, S. (2019). Sittenkin blokkivaalit, EVA Analyysi No 69, Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA.
- Repo, S. (2015). Terveyskapina kytee, EVA Analyysi No 45, Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA.
- Torvi, K. & Kiljunen, P. (2003). Vaatelias vaalikansa, Raportti suomalaisten asenteista 2003, Taloustieto Oy, Helsinki.

EVAn Arvo- ja asennetutkimus

Kyselyn tulokset ovat osa EVAn vuoden 2019 Arvo- ja asennetutkimusta. Tulokset perustuvat 2 059 henkilön antamiin vastauksiin. Tulosten virhemarginaali on koko väestön tasolla 2–3 prosenttiyksikköä kumpaankin suuntaan. Tiedot kerättiin 31.1.–6.2.2019.

Vastajaat edustavat koko maan 18–70-vuotiasta väestöä. Aineisto on kerätty Taloustutkimuksen internet-paneelilla ja painotettu edustamaan väestöä sukupuolen, asuinalueen, koulutuksen, ammatin tai aseman, toimialan ja puoluekannatuksen mukaan. Aineiston tilastollisen jatkoanalyysin on tehnyt Yhdyskuntatutkimus Oy, joka on laatinut myös tulosgrafikan.

Tulokset ja niiden tarkemmat väestöryhmittäiset erittelyt löytyvät EVAn kotisivuilta www.eva.fi. Vuodesta 1984 lähtien tehtyjen tutkimusten tulokset löytyvät EVAn Arvo- ja asennetutkimusten tietokannasta Arvopankista osoitteesta: www.eva.fi/arvopankki.

EVA Analyysin *Huolettomien hallitus* kirjoittaja

Tutkimuspäällikkö
ILKKA HAAVISTO

ELINKEINOELÄMÄN VALTUUSKUNTA

Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA on elinkeinoelämän ajatuspaja, jonka tavoitteena on edistää yhteiskunnan pitkän aikavälin menestystä. EVA toimii elinkeinoelämän ja yhteiskunnan vaikuttajien kohtaamispaikkana.

EVA tuottaa tietoa ja uusia näkökulmia julkiseen keskusteluun.

EVA Analyysit ottavat kantaa ajankohtaisiin kysymyksiin ja tarjoavat ratkaisuja yhteiskunnallisiin ongelmiin.

Analyytit löytyvät EVAn kotisivuilta www.eva.fi.

ISSN 2342-0774 (Painettu) • ISSN 2342-0782 (PDF)